

MAHALLA YOSHLARINING FALSAFIY DUNYOQARASHINI OSHIRISHDA TA'LIMNING O'RNI

G'aybullayeva Laylo Safarboyevna,
SamDChTI tadqiqotchisi

Annottatsiya

Maqolada mamlakatimiz ravnaqida muhit tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan mahallada yoshlarning falsafiy dunyoqarashini rivojlantirishda mavjud muammolar va ularning echimiga doir qarashlar ilmiy tadqiq etilgan. Bugungi kunda o'sib kelayotgan yosh avlod qalbida vatanparvarlik ruhiyatini kuchaytirishda falsafiy tafakkurning zarurligi ta'lim tizimi bilan uyg'un holda tadqiq etilgan. Unda yoshlarning falsafiy dunyoqarashi shakllanishi bevosita mahalladagi ijtimoiy qadriyatlar negizida qaror topib borishi ta'limning samaradorligi bilan bog'liqligi ochib berilgan.

Kalit so'zlar: falsafiy dunyoqarash, ta'lim texnologiyalari, global muammolar, madaniyat, jamiyat, falsafiy tafakkur, ta'lim, fan, axloq, mulohaza.

Abstract

In the article, the existing problems in the development of the philosophical worldview of young people in the neighborhood, where the environment is educationally important for the development of our country, and the views on their solution are scientifically researched. The necessity of philosophical thinking in strengthening the spirit of patriotism in the hearts of the young generation growing up today has been researched in harmony with the educational system. It revealed that the formation of the philosophical worldview of young people is directly related to the effectiveness of education, based on the social values of the neighborhood.

Key words: philosophical outlook, educational technologies, global problems, culture, society, philosophical thinking, education, science, ethics, reflection.

Mahalla o'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan ijtimoiy makoni bo'lib, unda yoshlarining falsafiy dunyoqarashini milliy qadriyatlar ruhida shakllantirishda ta'lim-tarbiyaning o'rni chuqur va serqirra sanaladi. Ta'limda yoshlarning intellektual, axloqiy va hissiy rivojlanishiga hissa qo'shadigan keng ko'lamlı tajriba va o'zaro ta'sirlarni real voqelik bilan uyg'unlashtirish ijobiy samara beradi. Jamiyatda yoshlar falsafiy dunyoqarashni ta'lim bilan kengaytirishda mahalla ham o'zining alohida rolga ega bo'lib, ularga bilim berish jarayonida tanqidiy fikrlashni o'rgatish, axloqiy mulohazalarini milliy fuqarolik tuyg'usi bilan bog'lash ertangi kelajakka xizmat qiladi. Mahallada yoshlar falsafiy dunyoqarashini o'sib borishida ta'limning muhim o'rinlaridan biri bu tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Bu borada davlatimiz rahbari fikr bildirar ekanlar "Yurtimizda ijtimoiy rivojlanish bo'yicha o'ziga xos tizim shakllanmoqda. Bu borada "Obod qishloq", "Obod mahalla", "Yoshlar – kelajagimiz", "Besh ijobiy tashabbus" kabi dasturlarimiz aholini yangicha fikrlash va ishlashga safarbar etishda muhim rol o'ynamoqda. Buning natijasida yuzlab tuman, shahar va qishloqlarning me'moriy qiyofasi tubdan yangilanmoqda. Ilm-fan, ta'lim-tarbiya, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport sohalarida bo'layotgan katta

o‘zgarishlar ham sizlarga yaxshi ma’lum” [2.349]. Turli mavzular va istiqbolli rejalar bilan shug‘ullanish orqali yoshlarda isbotlangan dalillar bilan voqelikni baholashni o‘rgatish maqsadga muvofiqdir. Ulardagi tanqidiy faoliyat o‘zlarining asosli qarashari negizida qadriyatlarni rivojlantirishga undaydi, hayotga o‘ychan va shubhali yondashuv uchun asos yaratadi. Yoshlarda rag‘batlantiradigan va intellektual qiziqishni rivojlantiradigan muhitni yaratish orqali ta’lim yosh shaxslarga borliq, axloq va jamiyat haqidagi falsafiy bilimlarni o‘rganish imkonini beradi.

Mahallada yoshlarni ta’lim olishlarida axloqiy qadriyatlar bilan tanishtirib borish, ularni to‘g‘ri bilim oshiga o‘rgatish, zamonaviy ilmlar haqida chuqur fikrlashga undash hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Axloqiy masalalarda mahallada munozaralar va mulohaza yuritish orqali o‘quvchilar o‘zlarining ijtimoiy qarashlarini boyitadilar, o‘z harakatlarining boshqalarga ta’sirini hisobga oladilar, shaxsiy va ijtimoiy sharoitlarda axloqiy xulq-atvorning ahamiyatini tushunadilar. Ta’limning bu jihati nafaqat bilimli, balki kuchli axloqiy kompasga ega bo‘lgan shaxslarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ularga zamonaviy hayotning murakkabliklarida halollik va rahm-shafqat bilan harakat qilish imkonini beradi.

Bir-biriga bog‘langan bugungi dunyoda mahalla yoshlarini global muammolar va madaniy xilma-xillik haqida o‘rgatish ularning falsafiy dunyoqarashini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Global istiqbollarni o‘zida mujassam etgan ta’lim yosh shaxslarga kengroq jamiyatdagi o‘z o‘rnini tushunishga yordam beradi va global muammolarga nisbatan mas’uliyat hissini uyg‘otadi. Turli madaniyatlar, tarixlar va jamiyat tuzilmalarini o‘rganish orqali talabalar ko‘proq empatik va ochiq fikrli bo‘lib, falsafiy izlanishlar va adolatli dunyoni targ‘ib qilish uchun juda muhim bo‘lgan fazilatlariga ega bo‘lishadi. Mahalla yoshlarining falsafiy dunyoqarashini yaxshilashda ta’limning roli bilan hamjamiyat ishtiroki va xizmat ko‘rsatish imkoniyatlari ajralmas hisoblanadi. Jamiyatga foydali loyihalarda ishtirok etish orqali talabalar o‘z bilimlarini real sharoitlarda qo‘llaydilar, bu esa ularning ijtimoiy adolat, fuqarolik mas’uliyati va umumiy farovonlikka hissa qo‘shish qiymati haqidagi tushunchalarini boyitadi. “Shu maqsadda, mahallalarda aholini kasb-hunarga o‘qitish bo‘yicha markazlar tashkil etiladi. Bunda kasb-hunarga o‘qitilgan har bir shaxs uchun o‘quv markazlariga, o‘z biznesini boshlamoqchi bo‘lgan fuqarolarga subsidiyalar beriladi”[1. 145]. Bu tajribalar nafaqat falsafiy tamoyillarni amalda qo‘llashni kuchaytiribgina qolmay, balki yoshlar va ularning jamoalari o‘rtasidagi aloqalarni mustahkamlaydi, tegishlilik va maqsad tuyg‘usini rivojlantiradi.

Mahalla yoshlarining falsafiy tafakkurini takomillashtirishda ta’limga e’tibor qaratish masalalarini hal etish o‘quv dasturlarini ishlab chiqish, o‘qitish metodologiyasi, jamoatchilik ishtiroki va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilishga qaratilgan ko‘p qirrali yondashuvni o‘z ichiga oladi. Maqsad – yoshlarda nafaqat bilim beradigan, balki tanqidiy fikrlash, axloqiy mulohaza yuritish va reflektiv fikrlashni rag‘batlantiradigan o‘quv muhitini shakllantirish. Bu sa’y-harakatlar jamiyatga ijobiy hissa qo‘sha oladigan har tomonlama barkamol shaxsni etishtirish uchun juda muhimdir. Buguni kunda ta’limda namunaviy o‘quv dasturida falsafa va tanqidiy fikrlashga e’tibor berilmaganligi asosiy muammolardan biridir. Maktablarda ko‘pincha istiqbol uchun muhim deb hisoblangan fanlarga ustunlik beradi, falsafani tanlash yoki darsdan tashqari mashg‘ulot sifatida chetlab o‘tadi Buni bartaraf etish uchun ta’lim

muassasalari falsafiy tafakkurni yoshlikdan boshlab asosiy o‘quv dasturiga kiritishi kerak. Ushbu integratsiya yosh bolalar uchun hikoyalar orqali falsafani o‘rgatish, rasmiy falsafiy munozaralar va katta yoshdagi talabalar uchun axloqiy munozaralarga o‘tishni o‘z ichiga olishi mumkin. Bunday mazmun yoshlarni savol-javobga, mulohaza yuritishga va turli masalalar bo‘yicha o‘z qarashlarini shakllantirishga undaydi, izlanish va mulohaza yuritish madaniyatini tarbiyalaydi. Ko‘pincha eslab qolish va standartlashtirilgan testlarga tayanadigan an’anaviy o‘qitish usullari falsafiy fikrlashni rag‘batlantirish uchun samara bermaydi.

Yoshlar o‘rtasida tarbiyaviy yo‘nalishni shakllantirish va falsafiy tafakkurni rivojlantirishda mahallaning o‘rni katta. Mahalla bilan maktablar, jamoat tashkilotlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish o‘quvchilarga ekologik bilim, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy adolat va fuqarolik mas’uliyati kabi falsafiy tadqiqotlar uchun real dunyo kontekstlarini taqdim etishi mumkin. Jamiyatda yoshlarning ishtirokini turli nuqtai nazardan tan olish va baholash ham ta’lim muhitiga katta hissa qo‘shadi. Mahalla yoshlari dunyoqarashini kengaytirishda ta’lim-tarbiyaning o‘rni serqirra va terandir. Ta’lim, keng ma’noda, nafaqat rasmiy maktab ta’limini, balki jamiyatdagi norasmiy ta’lim tajribalarini ham o‘z ichiga oladi. U mahalliy atrof-muhit va undan tashqaridagi keng, murakkab dunyo o‘rtasida ko‘prik bo‘lib xizmat qiladi. Yoshlarga turli madaniyatlar, jamiyatlar va global muammolar haqida chuqurroq tushuncha hosil qilish imkonini beradi. Yoshlar falsafiy dunyoqarashini shakllantirishda tanqidiy fikrlashni tarbiyalash, axloqiy mulohazani targ‘ib qilish, jamoatchilik ishtirokini rag‘batlantirish ijobiy samara beradi. Yoshlarda ta’lim orqali rivojlangan falsafiy dunyoqarash nafaqat bilim olish, balki mehr-oqibatli va dunyoni ijobiy o‘zgartirishga intilgan shaxslarni shakllantirishga olib keladi.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim yoshlarning dunyoqarashini kengaytirishda katalizator vazifasini o‘taydi, ularga o‘z mahallalari chegarasidan chiqib, jahon hamjamiyatiga kirishish imkonini beradi. Dunyoning xilma-xilligi va murakkabligini chuqurroq tushunish va qadrlashni rivojlantirish orqali ta’lim yosh shaxslarni tobora o‘zaro bog‘liq bo‘lgan dunyoda harakat qilish va hissa qo‘shish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va hamdardlik bilan qurollantiradi. Ta’lim orqali kelajak yosh avlod nafaqat global muammolarni tushunishga, balki yanada adolatli, barqaror va tinch dunyoni yaratishda faol ishtirok etishga tayyor turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. –Toshkent: O‘zbekiston, 2021. 145-bet.
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. –T.: 4-jild, O‘zbekiston, 2020. 449-bet.